

Adaklarda dikkat edilecek hususlar

“Adak nedir? Adağın hükmü ve fazîleti nedir? Adağın sahih olması için gerekli şartlar nelerdir?”

Allah’ın rızasını tahsile vesîle olan ibâdet türlerinden birisi de adaktır. Bir Müslüman’ın, şartlı veya şartsız, farz veya vâcib cinsinden bir ibâdeti yapacağına dâir Allah’a söz vererek, bu ibâdeti kendisine borç kılmasına adak (nezir) diyoruz. Başka bir ifâdeyle adak, kişinin, dînen yükümlü olmadığı bir ibâdeti kendisine vâcib kılmasından ibârettir.

Adakta, her ibâdette olduğu gibi öncelikle Allah’ın rızâsını kazanmak gâye edilir. Başka bir ifâdeyle adağın Allah rızâsı için yapılması, olmazsa olmaz şartlarındandır. Aksi halde makbûle şâyân olmaz. Çünkü ibâdetler doğrudan Allah’ın rızâsına bakarlar. Adakların, dışarıdan her ne kadar bir şartın sonucu olarak yapıldığı gözükse de, netîcesi Allah’ın rızâsıdır. Nitekim Bedüzzaman Hazretleri ibâdetlerin illetinin dünyevî olarak menfaat sağlamak değil, Allah’ın emrini îfâ etmek, neticesinde de Allah’ın rızâsını kazanmak olduğunu kaydeder.¹

Adaklar, şarta bağlı olma ve olmama şeklinde iki kısma ayrılır. Şarta bağlı adaklarda kul, arzu ettiği sonuçları elde etmeyi, bu ibâdeti yapmaya âdî bir vesîle kılacağına dâir Allahü Teâlâ’ya önceden söz verir. Bu sözü ubudiyet tavrı içinde verir ve—hâşâ—Yaradan’la her hangi bir pazarlığa da oturmaz. Zîra, adakla yalnızca kulluğunu gösterir; ama takdiri hiçbir biçimde değiştiremez, değiştirmeyi murad etmesi de zaten bâtıldır.

Şartlı adaklarda dikkat etmemiz gereken husus, bunu pazarlığa çevirmemektir. Yani “Şu işim olursa şu kadar oruç tutacağım”, “Oğlum iş kurarsa bir kurban keseceğim”, “Okulu bitirirsem sadaka vereceğim” gibi, birinci plâna ulaşmayı hedeflediğimiz amacı alıp, Allah’ın rızâsını kazanmayı düşünmeksizin, ibâdeti salt ona tâbi kılmak; yani hâşâ Cenâb-ı Hakk’a, “Sen benim şu işimde bana yardımcı ol ki, ben de Senin için şu kadar ibâdet yapayım” dercesine ibâdeti salt o işin olması şartına bağlamak câiz değildir.

Şartlı adağa niyet ederken, “Şu işim olduğu zaman Allah rızâsı için sadaka vermek adağım olsun” der, içinden de o işinin olması zamanını, Allah rızâsı için sadaka cinsinden bir ibâdeti yapmaya vesîle kılmayı amaçlar. Yani birinci plânda amacı

Allah'ın rızâsını kazanmaktır; o işinin olması ise o ibâdeti yapmaya yalnızca âdi bir şarttır. Adakların, Allah'ın takdirini değiştirmediği ve İlâhî takdirin bu şekilde değiştirilemeyeceği kesinlikle bilinmelidir. Dolayısıyla şartlı adaklarda, şart meydana gelmez ise Allah'a sitem edilmemelidir.

Şartsız adaklarda ise kişi kendisini, yükümlü olmadığı bir ibâdeti kayıtsız ve şartsız yapmakla yükümlü tutar. Meselâ; bir sevinç esnasında, şükür olarak, kişinin, şartsız bir şekilde “Allah rızâsı için bir gün oruç tutmak adağım olsun”, veya “Bir kurban kesmek adağım olsun”, ya da “Sadaka vermek adağım olsun” demesi şartsız bir adaktır. Bu adağı bir işin olması şartına bağlı olmadığı için hemen yerine getirmek vâcip olur.

Şartsız adaklar, şu açılardan, şartlı adaklardan daha efdaldır:

- 1- Şartsız adaklar tevhid inancına daha yakındır.
- 2- Şartsız adaklar, Allah rızâsını gözetmeye daha uygundur.
- 3- Şartsız adakta, ibâdetin içine dünyevî bir şart ve amaç girmediğinden, ihlâsa ulaşmak daha kolaydır.
- 4- Şartsız adaklar, tevekküle daha yakındır.

Bundandır ki, Mâlikî mezhebine göre şartlı adaklar mubah sayılırken, şartsız adaklar mendup, yani daha efdal görölmüştür. Hanefî mezhebinde ise adakta bulunmak mubahtır. Adağı yerine getirmekse ittifakla vâciptir.

Bir adağın geçerli olması için şu şartlara dikkat etmek lâzım:

- 1- Adanan ibâdetin cinsinden farz veya vâcip bir ibâdet bulunmalıdır. Meselâ oruç tutmak, kurban kesmek, namaz kılmak, sadaka vermek adanabilir; çünkü her birinin cinslerinden farz veya vâcip bir ibâdet vardır.
- 2- Adak, kişinin zâten yapmakla yükümlü olduğu bir ibâdet olmamalıdır. Meselâ “Beş vakit namaz kılacağım”, veya “Ramazan'da bir ay oruç tutacağım” diye adakta bulunmak geçersizdir.
- 3- Adanan şeyin, yapılması mümkün ve meşrû olmalıdır. Meselâ, mülkiyetinde olmayan bir mal, sadaka olarak vermek üzere adanamaz. Ciddî bir özre bağlı olarak oruç tutamayan birisi, orucu adak konusu yapamaz. Geçen bir günde namaz kılmak adanamaz; adanır da yapmak imkân dışı olduğundan adak geçerli olmaz.
- 4- Adak bizzat ibâdet cinsinden olmalıdır. İbâdete vesîle olan vecîbeler, meselâ abdest almak, ezan okumak, mescide gitmek adanamaz.
- 5- Adanan iş, isyan, bid'at, günah ve mâsiyet içermemelidir.

Adak, zamana, mekâna, belli bir paraya, belli bir fakire, belli bir güne hasredilemez. Meselâ; “Allah rızâsı için, falanca fakîre, şu kadar sadaka vereyim” diye adayan birisi; diğer bir fakîre, düşündüğünden daha fazla veya daha az bir sadaka

verdiğinde bu adağını yerine getirmiş olur. Ya da, “Allah rızâsı için mezbahada kurban keseyim” diye adayan birisi bu kurbanı—etini yememek şartıyla—evinde kestiğinde adağı yerine gelmiş olur. Veya, “Camide namaz kılayım” diyen birisi, adak namazını evinde kılabilir.

Mutlak olarak sadaka vermeyi adayan birisi, imkânları nisbetinde gönlünün tatmin olacağı bir miktarı sadaka olarak verirse adağını yerine getirmiş olur. Adakta önemli olan, söz verilen ibâdetin yapılmasıdır. İbâdetin nerede, nasıl ve kimlerle yapıldığı veya yapılacağı önemsiz ayrıntılardır ve adağın konusu değildir.

Mekke fethedildiğinde birisi gelerek Allah Resûlüne (asm), Mekke’nin fethedilmesi halinde Mescid-i Aksâ’da namaz kılmayı adadığını söyledi. Allah Resûlü (asm); “Burada kıl!” buyurdu. Adam Mescid-i Aksâ’da kılmayı adadığını tekrarladı. Resûlullah (asm) yine, “Burada kıl!” buyurdu. Adam sözlerinde ısrar edince de Peygamber Efendimiz (asm); “Sen bilirsin!” buyurdu.²

Dipnot:

1- Lem’alar, s. 136;

2- Ebû Dâvûd, Eymân, 20.